

Invasieve exotische planten, struiken en bomen

Laatste update: 27 november 2019

Reuzenbalsemien

Trosbosbes (Foto's: Johan van Valkenburg)

Waarom een advies over invasieve exotische planten?

In toenemende mate worden er allerlei soorten van ver bewust of onbewust in Europa en Nederland ingevoerd, welke zich vervolgens in de Nederlandse bos- en natuurgebieden verspreiden. Een deel daarvan vormt een probleem voor het behoud van natuurwaarden of veroorzaakt andere grote problemen in ecosystemen. Bestrijding van deze soorten is dan aan de orde. Omdat er heel veel invasieve exoten zijn en er vaak hoge kosten met bestrijding gemoeid zijn is een heldere afweging en advies hierover gewenst. Je kunt je beter richten op wat echt problemen gaat geven dan achter alle exoten aan te gaan.

Om een handvat te geven voor beleid, attendering en advisering over bestrijding van invasieve exotische planten in het bos- en natuurbeheer wordt hier daarom een advies bijgehouden.

In dit advies wordt aangegeven bij welke exoten werkelijk problemen mogen worden verwacht, zodat bestrijden gewenst is. Daarvoor wordt hier een bestrijdingslijst invasieve exotische planten bijgehouden met de situaties waar problemen optreden. Ook worden mogelijke bestrijdingsmogelijkheden gegeven of verwijzing naar verdere informatie hierover. Tenslotte wordt aangegeven wat van verschillende partijen mag worden verwacht om problemen met invasieve exoten te voorkomen.

Welke soorten komen in aanmerking voor bestrijding?

Het gaat om invasieve exotische plantensoorten

Ten eerste moet er sprake zijn van invasieve exotische planten. Hieronder worden soorten verstaan die bewust of onbewust door de mens van buiten Europa zijn ingevoerd en zich in bos- en natuurgebieden verspreiden.

Welke problemen rechtvaardigen bestrijding

Ten tweede gaat het om die invasieve exotische plantensoorten die een probleem veroorzaken doordat ze bij niet ingrijpen:

- een groot significant negatief effect hebben op de biodiversiteit,
- een groot significant negatief effect hebben op een bedreigde soort,
- grote problemen voor de menselijke gezondheid (v.b. bij recreanten) veroorzaken of
- grote bovenlokale effecten hebben op houtoogst.

Vaststelling of dit het geval kan zijn, gebeurt aan de hand van ervaringen in buitenland en/of in bos- en natuurgebieden in Nederland.

Alleen indien effectieve bestrijding mogelijk is

Ten derde moet een soort effectief bestreden kunnen worden waarbij de bovengenoemde bedreigingen ook daadwerkelijk kunnen worden weggenomen.

Niet alle invasieve exoten staan op de lijst

Op basis van bovengenoemde criteria worden soorten in de lijst van te bestrijden soorten opgenomen. De lijst bevat dus niet alle zich vestigende en uitbreidende exotische planten, die zo langzamerhand erg lang begint te worden. Het is een overzichtelijke lijst met soorten waartegen actie zinvol en effectief is. Elke zich in Nederland vestigende plantensoort zal zich en plekje veroveren, waar dan op die plek minder andere planten kunnen staan. Maar de vraag is of dit dan ook werkelijk tot een verlaging van de biodiversiteit leidt. Dat is vooral het geval als soorten een dusdanige dominantie bereiken bij niet ingrijpen dat hele ecosystemen veranderen.

Prunus serotina (Foto: Johan van Valkenburg)

Er zijn nogal wat exotische ruigtekruiden die lokaal monotone vegetaties kunnen vormen op zeer voedselrijke verstoorde plekken waar anders monotone vegetaties van inheemse ruigtekruiden te verwachten zijn. Het verdringen van een algemene inheemse soort is op zich nog niet een zo groot probleem voor de biodiversiteit dat een algemeen advies tot bestrijding van dergelijke soorten rechtvaardigt. Dergelijke soorten staan dan ook meestal niet op de lijst. Het niet op deze lijst staan betekent niet dat we dan blij met die soorten zijn. In zijn algemeen geldt dat invasieve exoten ongewenst zijn.

Hoe wordt deze lijst bijgehouden?

De lijst wordt bijgehouden door de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren. Door de werkgroep invasieve exoten van de VBNE wordt de lijst jaarlijks geüpdatet, de opbouw en ontsluiting van kennis over bestrijdingsmogelijkheden van deze soorten gestimuleerd en worden ook beleidsadviezen opgesteld. De werkgroep houdt nieuwe ontwikkelingen in de gaten en nieuwe soorten die een probleem veroorzaken kunnen aan deze werkgroep worden doorgegeven.

DE BESTRIJDINGSLIJST INVASIEVE EXOTISCHE PLANTEN

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Cat.	Waar problemen optreden	Bestrijdingsmethoden
Waterplanten				
Alligatorkruid	<i>Alternanthera philoxeroides</i>	A*	Stilstaande wateren	Zo snel en volledig mogelijk verwijderen, fragmentatie voorkomen.
Egeria	<i>Egeria densa</i>	C	Stilstaande wateren	Nog geen melding van overlast.
Ongelijkbladig vederkruid	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	C*	Stilstaande wateren	Zo volledig mogelijk verwijderen, fragmentatie voorkomen.
Parelvederkruid	<i>Myriophyllum aquaticum</i>	C*	Stilstaande wateren	Zo volledig mogelijk verwijderen, fragmentatie voorkomen.
Smalle waterpest	<i>Elodea nuttallii</i>	C*	Stilstaande wateren	
Verspreidbladige waterpest	<i>Lagarosiphon major</i>	C*	Stilstaande wateren	Zo volledig mogelijk verwijderen, inclusief ondergrondse delen; fragmentatie voorkomen.
Waterhyacint	<i>Eichhornia crassipes</i>	A*	Stilstaande wateren, Alleen in zomer	In Nederland kan deze plant niet overwinteren en is afhankelijk van herhaalde introducties. Bestrijding is dan ook zelden noodzakelijk.
Waterwaaier	<i>Cabomba caroliniana</i>	B*	Stilstaande wateren	Zo volledig mogelijk verwijderen, inclusief ondergrondse delen; fragmentatie voorkomen.
Oeverplanten				
Grote waternavel	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	C*	Stilstaande wateren en beken	Zo volledig mogelijk verwijderen, fragmentatie voorkomen. Bestrijding bij voorkeur in het voorjaar als de planten nog klein zijn.
Kleine waterteunisbloem	<i>Ludwigia peploides</i>	B*	Ondiepe wateren	Zo snel en volledig mogelijk verwijderen, geen zaad laten vormen. Fragmentatie voorkomen.
Moerasaronkelk	<i>Lysichiton americanus</i>	B*	Stilstaande wateren en beken	Uitsteken tot onder het maaiveld. Wel is nazorg nodig in verband met de zaadbank.
Smalle theeplant	<i>Gymnocoronis spilanthoides</i>	A*	Ondiepe wateren	Zo volledig mogelijk verwijderen, fragmentatie voorkomen. Wel is nazorg nodig in verband met de zaadbank.
Watercrassula	<i>Crassula helmsii</i>	C	Ondiepe wateren	Zo volledig mogelijk verwijderen. Meer info VBNE praktijkadvies
Waterteunisbloem	<i>Ludwigia grandiflora</i>	C*	Ondiepe wateren	Zo volledig mogelijk verwijderen, fragmentatie voorkomen.

Landplanten				
Afghaanse duizendknoop	<i>Persicaria wallichii</i>	C*	Bossen en graslanden	https://bestrijdingduizendknoop.nl/
Alsemambrosia	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	C	Langs paden en ruderaal terreinen	Uittrekken. Of maaien begin september met beschermende kleding. Niet als groenafval afvoeren
Boheemse duizendknoop	<i>Fallopia x bohemica</i>	C	Bossen en graslanden	https://bestrijdingduizendknoop.nl/
Canadese guldenroede	<i>Solidago canadensis</i>	C	Voedselrijke gronden (uiterwaarden)	Uittrekken en maaien in pioniersstadium. Niet begrazen. Meer info VBNE praktijkadvies
Chinees struikklaver	<i>Lespedeza cuneata</i>	A*		
Fraai lampenpoetsergras	<i>Pennisetum setaceum</i>	A*		
Gestekelde duizendknoop	<i>Persicaria perfoliata</i>	A*		
Hoog pampasgras	<i>Cortaderia jubata</i>	A*		
Japans steltgras	<i>Microstegium vimineum</i>	A*	Natte gebieden, bossen en half-open vegetaties	Uittrekken voordat zaadsetting plaatsvindt of maaien.
Japanse duizendknoop	<i>Fallopia japonica</i>	C	Bossen en graslanden	https://bestrijdingduizendknoop.nl/
Late guldenroede	<i>Solidago gigantea</i>	C	Voedselrijke gronden (uiterwaarden)	Uittrekken en maaien in pioniersstadium. Niet begrazen. Meer info VBNE praktijkadvies
Oosterse hop	<i>Humulus scandens</i>	A*		
Perzische berenklauw	<i>Heracleum persicum</i>	A*	Bermen en bosranden	Wortelstok zo diep mogelijk uitsteken.
Reuzenbalsemien	<i>Impatiens glandulifera</i>	C*	Bossen	Maaien en begrazen.
Reuzenberenklauw	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	C*	Bermen en bosranden	Wortelstok zo diep mogelijk uitsteken. Begrazen.
Sachalinse duizendknoop	<i>Fallopia sachalinensis</i>	C	Bossen en graslanden	https://bestrijdingduizendknoop.nl/
Schijnambrosia	<i>Parthenium hysterophorus</i>	A*		
Sosnowski's berenklauw	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	A*	Bermen en bosranden	Wortelstok zo diep mogelijk uitsteken.
Struikaster	<i>Baccharis halimifolia</i>	B*	Zoute graslanden, vloedmerken, brakke poelen, duinen en stranden	Individuele planten uitgraven.
Zijdeplant	<i>Asclepias syriaca</i>	B*	Open duin	Uitgraven inclusief rhizomen. Niet maaien.
Struiken				
Amerikaanse vogelkers	<i>Prunus serotina</i>	D	Lichtrijke bossen op zand, Droge heide, Open duin, Zandverstuiving	Verwijderen met wortel en tak.
Appelbes	<i>Aronia x prunifolia</i>	D	Hoog- en laagveenbos, moerasheide	Verwijderen met wortel en tak.
Canadese kornoelje	<i>Cornus sericea</i>	B	Rivier- en beekbegeleidend bos	Verwijderen met wortel en tak. Meer info VBNE praktijkadvies
Cranberry	<i>Vaccinium macrocarpon</i>	B	Veenmosrietlanden en veenheiden	Volledig afplaggen.

Grootbladige cotoneaster	<i>Cotoneaster ambiguus</i>	B	Bossen op basenrijke grond	Verwijderen met wortel en tak. Meer info VBNE praktijkadvies
Indigostruik	<i>Amorpha fruticosa</i>	B	Uiterwaarden en oobossen	Verwijderen met wortel en tak.
Kleinbladige cotoneaster	<i>Cotoneaster dielsianus</i>	B	Open duin en kalkgrasland	Verwijderen met wortel en tak. Meer info VBNE praktijkadvies
Kleinbladige cotoneaster	<i>Cotoneaster divaricatus</i>	B	Open duin en droog schraalgrasland	Verwijderen met wortel en tak. Meer info VBNE praktijkadvies
Mahonia	<i>Berberis aquifolium</i>	B	Duinbos	Verwijderen met wortel en tak. Meer info VBNE praktijkadvies
Pontische azalea	<i>Rhododendron luteum</i>		Noordhellingen Heide en bosranden	Verwijderen met wortel en tak.
Pontische rododendron	<i>Rhododendron ponticum</i>	E	Bossen	Verwijderen met wortel en tak.
Rimpelige cotoneaster	<i>Cotoneaster bullatus</i> (syn <i>C. rehderi</i>)	B	Duinbos	Verwijderen met wortel en tak. Meer info VBNE praktijkadvies
Rimpelroos	<i>Rosa rugosa</i>	C	Open duin	Verwijderen met wortel en tak. Meer info VBNE praktijkadvies
Trosbosbes	<i>Vaccinium corymbosum</i>	C	Natte heide en herstellend hoogveen	Verwijderen met wortel en tak.
Vlakke dwergmispel	<i>Cotoneaster horizontalis</i> , <i>Cotoneaster hjelmqvistii</i> en <i>Cotoneaster divaricatus</i>	C	Kalkgrasland en kalkgroeven	Verwijderen met wortel en tak. Meer info VBNE praktijkadvies
Bomen				
Amerikaanse eik	<i>Quercus rubra</i>	E	Bossen op zandgrond	Verwijderen met wortel en tak.
Gewone robinia	<i>Robinia pseudoacacia</i>	E	Bossen	Verwijderen met wortel en tak.
Hemelboom*	<i>Ailanthus altissima</i>	B	Uiterwaarden, bermen	Verwijderen met wortel en tak.

Toelichting bij de lijst

Op de lijst wordt onderscheid gemaakt in een aantal categorieën:

- A Soort (nog) niet in Nederland
- B Soort al in één of enkele bos- en natuurgebieden
- C Soort al in een groot aantal bos- en natuurgebieden, maar verspreiding is tegen te gaan door initiële vestigingen aan te pakken.
- D Soort al in een groot aantal bos- en natuurgebieden met veel niet opgemerkte nieuwe vestigingen
- E Soort algemeen gebruikt als sierboom of voor houtproductie in Nederland maar in bos met accent natuur of in bos met accent houtproductie bij dominantie tot problemen leidend.

*) Op Europese lijst Unielijst invasieve exoten; de wilgacacia (*Acacia saligna*), Amerikaans bezemgras (*Andropogon virginicus*), ballonrank (*Cardiospermum grandiflorum*), roze rimpelgras (*Ehrharta calycina*), gewone gunnera (*Gunnera tinctoria*), Japanse klimvaren (*Lygodium japonicum*), Kudzu (*Pueraria montana*), mesquite (*Prosopis juliflora*), grote vlotvaren (*Salvinia molestra*) en talgboom (*Triadica sebifera*) kunnen zich niet in Nederland vestigen en staan daarom niet op de VBNE soortenlijst.

Wat kunnen verschillende partijen aan de bestrijding bijdragen

Beheerders

Bij het aantreffen van soorten op de lijst is tijdig handelen van groot belang. Als invasieve exotische planten ergens nog niet talrijk zijn is er op dat moment vaak nog geen probleem zichtbaar. Echter indien gewacht wordt totdat het probleem optreedt is de benodigde inspanning om er nog iets aan te doen veel groter dan bij eerder ingrijpen. Invasieve exoten nemen vaak exponentieel toe en daarmee ook de kosten van bestrijding. Belangrijk vanuit kosten oogpunt is dus vroege signalering en handelen. Dit handelen bestaat uit het voorkomen dat soorten in een bos- of natuurgebied terechtkomen (voorkomen van stort van tuinafval) en het verwijderen bij initiële vestigingen. In latere stadia (categorie D) gaat het vooral nog om problemen beheersbaar houden, maar zullen kosten blijvend zijn. Gezamenlijk opereren met naburige eigenaren is van belang.

Voor boomsoorten (categorie E) is het vanuit goed nabuurschap van belang te zorgen dat naburige eigenaren met natuur geen overlast ondervinden van uitzaai van genoemde boomsoorten waar deze soorten voor sier- of productie worden gebruikt. Een goede zonering in bestrijding is bij deze soorten is van groot belang.

Gemeenten

Van gemeenten mag verwacht worden dat ze de op de lijst genoemde planten- en struiksoorten niet in het gemeentelijk groen aanplanten in regio's waar problemen in bos- en natuurgebieden kunnen optreden en dat ook gezorgd wordt dat deze soorten waar nodig bestreden worden om te voorkomen dat soorten zich van hieruit massaal in bos- en natuurgebieden kunnen vestigen.

Handel

Bij de planten- en struiksoorten speelt verspreiding door de mens een grote rol. Deze soorten dienen niet in de handel verkrijgbaar te zijn gezien de problemen die dit veroorzaakt voor het bos- en natuurbeheer. Aangezien dit slechts een miniem aandeel is van het totaal in Nederland verhandelde soorten is hier geen economisch belang.

Tuinbezitters

Tuinbezitters moeten geen tuinafval met soorten van de hier aangegeven lijst in bos- en natuurterreinen dumpen en kunnen verder een grote bijdrage leveren door planten- en struiksoorten van de lijst niet in hun tuinassortiment op te nemen.

Advies voor overheidsbeleid

Overheidsbeleid dient er op gericht te zijn de problemen voor het natuurbeheer zoveel mogelijk te voorkomen door de verspreiding van planten- en struiksoorten via de handel te voorkomen en het publiek te wijzen op de risico's. Voor soorten in de categorie A en B is snelle landelijke signalering van extra belang. Deze signalering dient gestimuleerd te worden. Daarnaast is het beschikbaar stellen van voldoende financiën om onderzoek naar effectieve bestrijdingsmogelijkheden te doen van groot belang. ■

► Meer informatie:

- [Q-bank Invasive Plants Nederlandse factsheets](#)
- [Veldgids Invasieve Waterplanten in Nederland](#); papieren versie gratis op te vragen via nvwaq&acontactcenter@vwa.nl
- [Risicobeoordelingen soorten](#)